
BANKROTO ADMINISTRATORIAUS NEŠALIŠKUMO UŽTIKRINIMAS BALTIJOS ŠALYSE: BANKROTO ADMINISTRATORIAUS SKYRIMO ASPEKTAI

Linas Meškys*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas 303655
El. paštas: l.meskys@lawkmm.lt*

Ugnė Matekonytė**

*Advokatų profesinė bendrija "Kaušinis, Meškys, Matekonytė"
Vytauto pr. 58-11, LT-44237
Telefonas 209556
El. paštas: u.matekonyte@lawkmm.lt*

Anotacija. Šiame straipsnyje analizuojamos ir vertinamos įmonių bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo galimybės Lietuvos, Latvijos ir Estijos respublikose per bankroto administratoriaus skyrimo prizmę. Nors kiekvienoje iš Baltijos šalių bankroto procesą reglamentuojantys teisės aktai įtvirtina skirtingą ir specifinę bankroto administratoriaus skyrimo procedūrą, tačiau tuo pačiu nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą siekiama užtikrinti per tas pačias teisinio reguliavimo sritis: bankroto administratoriaus veiklos principus, draudimus tam tikriems asmenims dėl jų suinteresuotumo administruoti bankrutuojančią įmonę ir bankroto administratoriaus skyrimo tvarką. Atsižvelgiant į tai, straipsnyje nagrinėjama, kaip kiekvienoje šių sričių įtvirtintu teisiniu reguliavimu siekiama nešališko bankroto administratoriaus atrankos ir paskyrimo, vertinamas šio teisinio reguliavimo efektyvumas, trūkumai, atliekama Baltijos šalių bankroto procesą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtintų skirtingų bankroto administratoriaus atrankos ir skyrimo tvarkų lyginamoji analizė bei pateikiamos galimybių užtikrinti bankroto administratoriaus nešališkumą išvados.

Pagrindinės sąvokos: bankroto administratorius, bankroto administratoriaus nešališkumas, bankroto administratoriaus skyrimo tvarka.

ĮVADAS

Bankrotas glaudžiai susijęs su viešuoju interesu. Nors viešojo intereso apibrėžimo įstatymuose nepateikiama, viešasis interesas Lietuvos teismų suprantamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga ir vertinga visuomenei ar jos daliai¹. Tačiau viešas interesas nebus apgintas, jeigu bankroto procesą administruos šališkas ir neskaidriai veikiantis bankroto administratorius.

¹ Kalvienė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius, Justitia, 2009, p. 23.

Kai skolininkas nemokus, bet kurioje šiuolaikinėje valstybėje, pradedant bankroto arba nemokumo procedūras, skiriamas nešališkas, nepriklausomas asmuo, atsakingas už skolininko turto administravimą, kuriam, tiek pagal seniau galiojusius teisės aktus, tiek dabar, dėl jo atliekamo darbo pobūdžio keliami ypatingi reikalavimai.² Pažymėtina, kad Europos Sąjungos lygmeniu bankroto proceso klausimai yra reguliuojami tik darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam³ ir bankroto bylos iškėlimo jurisdikcijos ir pripažinimo bei taikytinos teisės Europos Bendrijoje klausimais⁴, todėl likusioje bankroto teisinio reglamentavimo srityje, įskaitant ir bankrutuojančios bendrovės administratoriaus skyrimo institutą, kiekviena valstybė narė yra laisva pasirinkti ar susikurti jai priimtina teisinio reguliavimo modelį.

Nešališko, nepriklausomo bankroto administratoriaus paskyrimas yra svarbi skaidraus, operatyvaus, sąžiningo, tiek bankrutuojančios įmonės, tiek jos kreditorių teises ir interesus užtikrinančio bankroto proceso garantija, išreiškianti esminius bankroto proceso principus. Dėl šių priežasčių šios garantijos veiksmingas įgyvendinimas yra aktualus tiek bankroto proceso dalyviams, tiek ir viešu interesu bankroto procese paremtai teisinės valstybės sampratai.

Lietuvos teisės doktrinoje nešališko, nepriklausomo bankroto administratoriaus paskyrimo klausimui nėra skiriama pakankamai dėmesio. Verta paminėti S. Kavalnės, V. Mikuckienės, R. Norkaus ir R. Veličkos vadovėlių „Bankroto teisė. Pirmoji knyga“, kurioje aptariami bankroto administratoriaus skyrimo įmonės bankroto byloje klausimai, taip pat S. Kavalnės ir R. Norkaus vadovėlių „Bankroto teisė. Antroji knyga“, kurioje aprašoma bankroto administratoriaus skyrimo procedūra, skyrimo kriterijai, apžvelgiama teismų praktika šiais klausimais. Visgi, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje vis dar ieškoma optimaliausio nešališko, nepriklausomo bankroto administratoriaus paskyrimo modelio, būtina pažvelgti ir į kitų šalių patirtį, palyginti kitose šalyse esančią situaciją. Šiame straipsnyje tokiomis šalimis pasirinktos Lietuvos kaimyninės šalys, tačiau kartu ir Europos Sąjungos valstybės – Latvija ir Estija.

Nors kiekvienoje iš Baltijos šalių bankroto procesą reglamentuojantys teisės aktai įtvirtina skirtingą ir specifinę bankroto administratoriaus skyrimo procedūrą, tačiau tiek Lietuvos, tiek Latvijos, tiek Estijos respublikose nešališko bankroto administratoriaus

² Spaičienė J. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.). *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4 (94); p. 61-66.

³ 2008-10-22 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB „Dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam“. *Official Journal L*, 2008-10-28, Nr. 283.

⁴ 2000-05-29 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“. *Specialusis leidimas*. 2004-12-30, Nr. 1.

paskyrimą siekiama užtikrinti per tas pačias teisinio reguliavimo sritis: *pirma*, per bankroto administratoriaus veiklos principus, *antra*, draudimus, tam tikriems asmenims administruoti bankrutuojančią įmonę ir *trečia*, bankroto administratoriaus skyrimo tvarką. Atsižvelgiant į tai, nešališko bankroto administratoriaus užtikrinimo galimybės per bankroto administratoriaus skyrimo procedūrą Baltijos šalyse bei tokių galimybių veiksmingumas bus analizuojami, vertinant šių trijų bankroto administratoriaus skyrimo teisinio reguliavimo sričių įtvirtintą reglamentavimą Lietuvos, Latvijos ir Estijos respublikų bankroto procesą reguliuojančiuose teisės aktuose.

Šio straipsnio **tikslas** – atskleisti bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo galimybes Baltijos šalyse per bankroto administratoriaus skyrimo prizmę.

Tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

- 1) išanalizuoti bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reguliavimą Lietuvos Respublikoje bei nustatyti teisinio reguliavimo sritis, per kurias Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje siekiama užtikrinti nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą;
- 2) apžvelgti bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reguliavimą Latvijos Respublikoje bei įvertinti bankroto procesą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtintus draudimus tam tikriems asmenims administruoti įmonę Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje;
- 3) aptarti bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reguliavimą Estijos Respublikoje bei ištirti antrinės bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo kontrolės mechanizmus Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.

Tyrimo objektas - bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimas Baltijos šalyse per bankroto administratoriaus skyrimo prizmę. Dėl bankroto administratoriaus skyrimo proceso apimties, šiame straipsnyje apsiribojama tik įmonių, bet ne fizinių asmenų, bankroto administratoriaus skyrimo tvarkos, kaip bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo priemonės, analize.

Siekiant užsibrėžto tyrimo tikslo kompleksiskai buvo šie tyrimo **metodai**: dokumentų analizės metodu buvo siekiama ištirti bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reguliavimą, lyginamuoju metodu buvo siekiama atskleisti pagrindinius bankroto administratoriaus skyrimo skirtumus trijose Baltijos valstybėse, istoriniu metodu siekta įvertinti bankroto administratoriaus skyrimo teisinio reguliavimo raidos tendencijas bei pokyčius.

LIETUVOS RESPUBLIKA

Lietuvos Respublikoje bankroto administratoriaus veiklos principus, įskaitant reikalavimus administratoriui būti nešališku ir nepriklausomu tiek bankrutuojančios įmonės, tiek kreditorių atžvilgiu bei siekti šių subjektų interesų pusiausvyros, reglamentuoja Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas⁵. Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybai atlikus korupcijos rizikos analizę Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje, buvo pateikta 2010-06-30 išvada Nr. L-01-2032 “Dėl korupcijos rizikos analizės Ūkio ministerijoje”⁶, kurioje buvo nurodyta, kad Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, kai asmuo, prieš pateikdamas teimui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, turi susitarti su potencialiu bankroto administratoriumi – gauti jo sutikimą administruoti įmonę, jeigu jai bus iškelta bankroto byla, sudaro galimybes kreditoriams, įmonės savininkui ar įmonės vadovui piktnaudžiauti bankroto administratoriaus skyrimo procesu ir siekti, kad būtų paskirtas jiems palankus ir šališkas bankroto administratorius. Siekiant sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę, atliekant bankroto administratorių atrankos, derinimo ir skyrimo procedūrą, buvo pasiūlyta svarstyti galimybę kompiuterizuoti bankroto administratorių atranką vykdyti konkrečios įmonės bankroto administravimo procedūrą. Tai lėmė, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtintos bankroto administratoriaus skyrimo tvarkos keitimo iniciavimą – 2013-03-28⁷ ir 2013-04-18⁸ buvo priimti nuo 2015-01-01 įsigaliosiantys Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo pakeitimai, kurie iš esmės modifikuos esamą bankroto administratoriaus skyrimo procedūrą. Naujoji bankroto administratoriaus skyrimo tvarka bus paremta kompiuterine atrankos programa, kuri, įvertinus į programą teismo įvestus duomenis apie įmonę, kuriai nutarta iškelti bankroto bylą, ir Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos įvestus duomenis apie kandidatus į bankroto administratorius, atrinks konkretų bankroto administratorių. Asmuo, teikiantis pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, praras teisę siūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą, o teismas galės atsisakyti skirti programa atrinktą bankroto administratorių tik paaiškėjus, kad buvo pateikti neteisingi duomenys arba programa atrinktas asmuo yra susijęs

⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

⁶ Lietuvos Respublikos specialiuųjų tyrimų tarnybos interneto puslapis <<http://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analize>> [žiūrėta 2014-07-02]

⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2013-04-06. Nr. 36-1725.

⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13(1), 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2013-05-07. Nr. 46-2244.

su bankroto byla nagrinėjančiu teisėju. Taigi, tokiu būdu tikimasi užtikrinti ne tik bankroto administratoriaus skyrimo procedūros skaidrumą, bet kartu neabejotinai paskirti nešališką bankrutuojančios įmonės administratorių.⁹

Vertinant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtintą esamą¹⁰ ir būsimą¹¹ bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reglamentavimą, visų pirma pažymėtina, kad tiek esama Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo redakcija, tiek nuo 2015-01-01 įsigaliosiantys pakeitimai, nepaisant skirtingos bankroto administratoriaus skyrimo tvarkos, numato, kad bankroto administratorius negali turėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi bei privalo, vykdydamas jam priskirtas funkcijas, ginti tiek bankrutuojančios įmonės, tiek visų kreditorių teises ir interesus. Šios minėtos nuostatos laikytinos pamatinėmis nešališko bankroto administratoriaus skyrimo užtikrinimo prielaidomis. Tiek galiojanti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo redakcija, tiek nuo 2015-01-01 ją papildantys pakeitimai, nešališko bankroto administratoriaus paskyrimo užtikrinimo įgyvendinimą sieja su teisinio suinteresuotumo bankroto bylos baigtimi neturėjimu, kurio išraiška – draudimai, numatantys, kokie asmenys negali būti skiriami administruoti bankrutuojančią įmonę. Pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 11 str. 4 d., administratoriumi negali būti paskirtas įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo ar, kai kreditorius – juridinis asmuo, jo organų narys), asmuo, kuris pagal įstatymus ar kitus teisės aktus neturi teisės būti vadovu, įmonės ar šią įmonę patronuojančios arba šios įmonės dukterinės įmonės savininkas, jos valdymo organų narys, vadovas, jo pavaduotojai, vyriausiasis buhalteris, įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovas, akcininkas, nuosavybės teise turintis arba turėjęs per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo daugiau kaip 10 procentų įmonės arba ją patronuojančios ar šios įmonės dukterinės įmonės akcijų, taip pat sutuoktinis, giminystės, svainystės ar partnerystės ryšiais su bankroto byla nagrinėjančiu teisėju susijęs asmuo. Šie apribojimai taikomi ir šioje dalyje nurodytiems asmenims, kurie dirbo įmonėje ir buvo atleisti iš pareigų per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo. Juridinio asmens, turinčio teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, vadovui, jo pavaduotojams, vyriausiajam buhalteriiui (buhalteriui), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovui, juridinio asmens organo nariams, juridinio

⁹ 2012-05-07 Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31 ir 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus] http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423824&p_tr2=2 [žiūrėta 2014-07-13].

¹⁰ galiojanti iki 2015-01-01.

¹¹ numatyta įsigalioji nuo 2015-01-01.

asmens dalyviams taikomi šioje dalyje administratoriui nustatyti apribojimai. Vertinant šių apribojimų galimybes prisidėti prie nešališko bankroto administratoriaus paskyrimo, viena vertus galima pastebėti, kad draudimai yra gana detalai formalizuoti, sukurti, remiantis praktikoje kylančiomis nešališkumo problemomis, nustatyti apribojimai yra taikytini ne tik atsižvelgiant į bankroto bylos iškėlimo metu esančias kandidato į bankroto administratoriaus sąsajas su bankroto proceso dalyviais, bet įvertinti ir retrospektyviai laiko atžvilgiu, tačiau kita vertus, šių draudimų veiksmingumą – teisinio suinteresuotumo bankroto bylos baigtimi neturinčio administratoriaus paskyrimo užtikrinimą nulemia praktinis jų pritaikomumas ir įgyvendinimas.

Esant dabartinei bankroto administratoriaus skyrimo tvarkai¹², administratorius savo nešališkumą patvirtina pateikdamas Įmonių bankroto departamentui prie Ūkio ministerijos deklaraciją, kurioje nurodoma, kad jis atitinka teisės aktų jam keliamus reikalavimus, t.y. minėti draudimai jam yra netaikytini, o Įmonių bankroto departamentas prie Ūkio ministerijos, gavęs užklausą iš teismo, nagrinėjančio pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, pateikia atsakymą dėl administratoriaus kandidatūros, kuriame nurodo, ar pareiškiame siūloma kandidatūra šiuos reikalavimus atitinka.¹³ Pažymėtina, kad ir įsigaliojus naujai bankroto administratoriaus skyrimo tvarkai¹⁴ minėtų draudimų laikymosi užtikrinimas iš esmės nesikeis – bankroto administratorius savo nešališkumą patvirtins Įmonių bankroto departamentui prie Ūkio ministerijos pateikdamas sutikimą-deklaraciją, kuriuo patvirtins, kad nėra apribojimų, dėl kurių jis negalėtų būti paskirtas administratoriumi, o teismas, prieš priimdamas nutartį skirti bankroto administratorių, turės patikrinti, ar šis asmuo nėra susijęs su teisėju santuokos, giminystės, svainystės ar partnerystės ryšiais. Taigi, pirminė bankroto administratoriaus nesuinteresuotumo bylos baigtimi ir nešališkumo bankroto proceso dalyvių atžvilgiu užtikrinimo kontrolė iš esmės yra palikta paties kandidato į bankroto administratorius rankose. Įmonių bankroto departamentas prie Ūkio ministerijos, prieš teikdamas atsakymą teismui dėl siūlomos skirti bankroto administratoriaus kandidatūros, informaciją apie bankroto administratorių gauna iš paties bankroto administratoriaus, o teismas, skirdamas bankroto administratorių, remiasi Įmonių bankroto departamento prie Ūkio ministerijos atsakymu. Įsigaliojus naujai bankroto administratoriaus skyrimo tvarkai,

¹² pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą galiojančiai iki 2015-01-01.

¹³ 2012-07-18 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 909 “Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo”. Valstybės žinios. 2012-07-04. Nr. 88-4602.

¹⁴ įsigaliosiančiai nuo 2015-01-01.

paremtai kompiuterinės programos vykdoma atranka, atrinkto kandidato nešališkumas taip pat bus laikomas patvirtintu, kandidatui pateikus sutikimą-deklaraciją, o teismas tik atliks nešališkumo teismo atžvilgiu patikrinimą. Svarstant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo pakeitimus Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitete¹⁵, buvo pažymėta, kad “tik pats asmuo, gali žinoti savo ryšius su įmone, kuriai keliama bankroto byla, todėl nėra ir nebuvo kitos išeities, kaip tik pasitikėti sutikime-deklaracijoje pateikta informacija.” Vadinasi, pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtintą bankroto administratoriaus skyrimo teisinį reguliavimą šališkas ir nesąžiningas kandidatas į bankroto administratorius galėtų piktnaudžiauti jam suteikta šališkumo savikontrolės pareiga ir nuslėpti savo suinteresuotumą patvirtinančias aplinkybes nuo Įmonių bankroto departamento prie Ūkio ministerijos, teismo ir būti paskirtas įmonės bankroto administratoriumi, kas verčia abejoti pirminės administratoriaus nesuinteresuotumo bylos baigtimi ir nešališkumo bankroto proceso dalyvių atžvilgiu užtikrinimo kontrolės pakankamumu ir efektyvumu. Kita vertus, pažymėtina, kad toks teisinis reglamentavimas nėra visiškai formalus ir betikslis – jis sudaro pagrindą kelti nesąžiningo, šališko bankroto administratoriaus atsakomybės klausimą, taip skatinant kandidatą į bankroto administratorius tinkamai vykdyti pareigą deklaruoti aplinkybes, sudarančias draudimų turinį, jeigu tokių esama. Be to, toks teisinis reglamentavimas nustato bankroto administratoriaus skyrimo tvarkos tikslus, bankroto administratoriaus atstatydinimo pagrindą, galiausiai, turbūt nei vienos modernios teisinės valstybės bankroto teisė neįsivaizduojama be šių draudimų formalizavimo.

Kadangi pirminė bankroto administratoriaus nešališkumo kontrolė, visgi, priklauso nuo paties kandidato į bankroto administratorius sąžiningumo, todėl galima teigti, kad ji nėra pakankama visais atvejais užtikrinti nešališko administratoriaus paskyrimą. Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nešališkumo kontrolę siekiama užtikrinti per bankroto administratoriaus atrankos ir paskyrimo tvarkos mechanizmą. Iki 2015-01-01 galiojanti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtinta bankroto administratoriaus atrankos ir skyrimo tvarka yra paremta bankroto procesą inicijuojančio asmens teise ir pareiga pateikti teismui siūlymą dėl bankroto administratoriaus kandidatūros ir teismo kompetencija nuspręsti, kuris iš pasiūlytų kandidatų yra tinkamiausias skirti bankroto administratoriumi. Tuo tarpu, nuo 2015-01-01 įsigaliosianti bankroto administratoriaus

¹⁵ Pagrindinio komiteto išvada Įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=444673> [žiūrėta 2014-08-01].

atrankos ir skyrimo tvarka, kaip minėta, bus paremta kompiuterine administratoriaus atrankos programa, teismui, prieš nutartimi skiriant bankroto administratorių, paliekant tik pareigą patikrinti, ar šia programa atrinktas kandidatas nėra susijęs su pačiu teisėju santuokos, giminystės, svainystės ar partnerystės ryšiais ir ar buvo pateikti teisingi duomenys apie atrinktą bankroto administratorių. Asmuo, teikiantis pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, praras teisę siūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą, o teismas galės atsisakyti skirti programą atrinktą bankroto administratorių tik paaiškėjus, kad buvo pateikti neteisingi duomenys arba programa atrinktas asmuo yra susijęs su bankroto byla nagrinėjančiu teisėju.

Esama bankroto administratoriaus atrankos ir skyrimo tvarka, priimant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo pakeitimus, buvo kritikuojama, kaip sudaranti galimybes skirti bankrotą inicijuojantį subjektą proteguojantį, taigi ir jo atžvilgiu šališką, bankroto administratorių, nes asmuo, prieš pateikdamas pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, turėdavo gauti siūlomo bankroto administratoriaus sutikimą administruoti bendrovę, taip įgydamas galimybę susitarti ir dėl asmeniui palankių bankroto administravimo sąlygų.¹⁶ Kartu manoma, kad kompiuterinė atrankos programa atrinks nešališką bankroto administratoriaus kandidatūrą, nes jos nesiūlys bankrotą inicijuojantys asmenys, Įmonių bankroto departamentas prie Ūkio ministerijos nežinos teismo įvedamų duomenų apie įmonę, o teismas – Įmonių bankroto departamento prie Ūkio ministerijos duomenų apie administratorius.¹⁷

Vertinant iki 2015-01-01 galiojančią bankroto administratoriaus skyrimo tvarką galimybės užtikrinti nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą atžvilgiu bei išreikštą jos kritiką, pažymėtina, kad nors viena vertus, ši tvarka suteikia bankrotą inicijuojančiam asmeniui galimybę pasirinkti būtent jam priimtinausią bankroto administratoriaus kandidatūrą, kartu sukeliant kitiems bankroto proceso dalyviams abejones dėl galimo tokio administratoriaus šališkumo jį pasiūliusio asmens atžvilgiu, kas dažnai lemia teisinius ginčus tarp kreditorių, siekiant nuginčyti teismo nutartį, kuria šis bankroto administratorius paskiriamas, iškėlus įmonei bankroto bylą, bei užsitęsusių bankroto proceso pradžių, tačiau kita vertus pažymėtina, kad ginčai dėl bankroto administratoriaus nešališkumo, visų

¹⁶ 2012-05-07 Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31 ir 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423824&p_tr2=2> [žiūrėta 2014-08-03].

¹⁷ Pagrindinio komiteto išvada Įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=444673> [žiūrėta 2014-07-23].

pirmiausia, kyla ne dėl teisės pasiūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą įgyvendinimo, bet dėl kreditorių nepasitikėjimo remiantis šia tvarka paskirtu bankroto administratoriumi. Vadinasi, esama tvarka, kai bankroto administratoriaus antrinę nešališkumo kontrolę atlieka bankroto byla nagrinėjantis teismas, nepakankamai užtikrina nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą, o kartu leidžia daryti išvadą, kad šia tvarka turėtų būti sudaromos galimybės paskirti tokį administratorių, kuris turėtų kuo didesnės daugumos ar visų kreditorių pasitikėjimą jo nešališkumu. Kompiuterinė atrankos programa išspręs bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo iniciatyvos bei vien tik teisminės nešališkumo kontrolės ir bankroto administratoriaus kandidatūros atrankos, remiantis teismo pasirinktais kriterijais klausimus, tačiau tai, ar remiantis naująja tvarka bus sudaromos geresnės galimybės užtikrinti nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą, o kompiuterinės atrankos programos atrinktas bankroto administratorius savaime kels kreditorių pasitikėjimą jo nešališkumu ar, priešingai, kels atsargų ir nepalankų požiūrį, kaip kompiuterinės programos jiems primestas variantas, parodys naujosios tvarkos taikymo praktika.

LATVIJOS RESPUBLIKA

Latvijos Respublikoje įmonių bankroto procesą reglamentuoja 2010 metų lapkričio 1 d. įsigaliojęs Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas¹⁸. Vertinant bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo galimybes per bankroto administratoriaus skyrimą šioje valstybėje, visų pirmiausia, pažymėtina, kad Latvijos Respublikos nemokumo įstatyme prie įmonių bankroto proceso principų nėra atskirai išskiriami principai, susiję su bankroto administratoriaus nešališkumu. Nešališkumo reikalavimas bankroto administratoriui yra įtvirtinamas per draudimus tam tikriems asmenims būti paskirtais bankroto administratoriais, kai dėl tam tikrų Nemokumo įstatyme įvardintų sąsajų tokie asmenys laikytini sukelianys pagrįstas abejones dėl jų nešališkumo. Minėtomis sąsajomis laikoma: *pirma*, asmens ryšys su bankrutuojančia įmone, lemiantis jo suinteresuotumą įmonės naudai, kai kandidatas į bankroto administratorius yra ar per paskutinius penkis metus iki bankroto bylos iškėlimo buvo įmonės, kuriai keliama bankroto byla, darbuotojas arba kai kandidatas į bankroto administratorius yra bankrutuojančios įmonės akcininkas, administracijos vadovas, valdybos

¹⁸ Insolvency law, 2010-07-26. Nemokumo administrācijas tinklapis [interaktyvus] <<http://www.mna.gov.lv/lv>> [žiūrėta 2014-07-22].

ar tarybos narys, priežiūros organo narys ar su šiais asmenimis giminystės ar santuokos ryšiais susijęs asmuo, *antra*, asmens ryšys su bankrutuojančia įmone arba kreditoriumi, sukeltis interesų konfliktą, kai kandidatas į bankroto administratorius yra įmonės kreditorius arba įmonės skolininkas arba asmuo, asmeniškai ar finansiškai suinteresuotas bankroto procedūrų atlikimu, taip pat jeigu tokį suinteresuotumą turi su kandidatu į bankroto administratorius santuokos, giminystės ar partnerystės ryšiais susijęs asmuo, *trečia*, kitos aplinkybės, kurios leidžia pagrįstai abejoti kandidato į bankroto administratorius nešališkumu. Asmuo, egzistuojant minėtoms aplinkybėms, privalo nedesiant apie jas informuoti tiek bankroto bylą nagrinėjantį teisimą, tiek Nemokumo administraciją.¹⁹ Taigi, kaip ir Lietuvos atveju, įmonės bankroto procesą reglamentuojančiame įstatyme įtvirtintų draudimų būti paskirtam bankroto administratoriumi dėl galimo šališkumo pirminę kontrolę atlieka pats kandidatas į bankroto administratorius, tuo sukeldamas, jau minėtą klausimą dėl tokios kontrolės, kurios taikymas priklauso nuo valios ir sąžiningumo paties subjekto, kuriam ji ir taikoma, efektyvumo.

Vertinant pačių draudimų būti paskirtam įmonės bankroto administratoriumi turinį, darytina išvada, kad šie draudimai iš esmės atitinka draudimus, nustatytus Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme, kai bankroto administratoriumi negali būti skiriamas su įmone, kuriai nuspręsta iškelti bankroto bylą, susijęs asmuo arba asmuo, kuris yra suinteresuotas bankroto bylos baigtimi, kartu šiek tiek skirtingai reglamentuojant šiuos draudimus atskiroms asmenų kategorijoms, pavyzdžiui, numatant, kad bankroto administratoriumi negali būti skiriamas bet koks nemokios įmonės tiek esamas, tiek per paskutinius 5 metus buvęs, jos darbuotojas, kai Lietuvoje toks draudimas galioja tik 3 metus bei ne visoms darbuotojų rūšims arba apribojant teisę administruoti įmonę tik esamiems jos akcininkams, kai Lietuvoje šis draudimas apima tiek esamus įmonės akcininkus, tiek tokios įmonės dukterinės ar ją patronuojančios įmonės akcininkus kartu susiejant šį draudimą su turimų akcijų kiekiu (10 proc.). Taip pat pažymėtina, kad Latvijoje bankroto administratoriumi gali būti skiriamas tik fizinis asmuo, kuris paprastai yra advokatas. Latvijos Respublikoje dar nuo 2010 m. rudens įsigaliojusi bankroto administratoriaus skyrimo tvarka, į kurią buvo atsižvelgiama Lietuvoje kuriant nuo 2015-01-01 įsigaliosiančią bankroto administratoriaus skyrimo tvarką,²⁰ taip pat yra paremta ne bankroto bylą turinčių teisę inicijuoti subjektų teikiamomis bankroto administratoriaus kandidatūromis ar bankroto bylą

¹⁹ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos pagal vykdomas funkcijas atitinku Latvijoje.

²⁰ Už bankrotą bus atsakingas kompiuteris. Ius positivum interneto tiklapis [interaktyvus] <<http://www.iuspositivum.lt/uz-bankrota-bus-atsakingas-kompiuteris>> [žiūrėta 2014-11-03].

iškėlusio teismo laisve pasirinkti bankroto administratoriaus kandidatūrą, bet valstybės įmonės Nemokumo administracija teikiama rekomendacija teismui dėl siūlomo skirti bankroto administratoriaus, kurio kandidatūra atrenkama, remiantis atsitiktinumo principu²¹. Asmenys, turintys teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, yra suskirstyti į penkis kandidatų į bankroto administratorius sąrašus pagal tai, kurio iš penkių apygardų teismų veiklos teritorijoje jie sutinka teikti bankroto administravimo paslaugas. Jeigu asmuo išreiškia valią paslaugas teikti daugiau nei vieno iš apygardos teismų veiklos teritorijoje, jis įtraukiamas į visus atitinkamų apygardų bankroto administratorių sąrašus. Kandidatai į kiekvieną sąrašą įtraukiami pagal prašymo eiti administratoriaus pareigas pateikimo eiliškumą. Visi bankroto administratorių sąrašai viešai skelbiami Nemokumo administracijos interneto tinklalapyje. Įmonės, kurioms nuspręsta iškelti bankroto bylą, savo ruoštu įtraukiamos į elektroninį administravimui laisvų subjektų sąrašą, eiliškumą nustatant pagal juridinio asmens pavadinimą. Šis sąrašas taip pat yra viešai prieinamas Nemokumo administracijos interneto tinklalapyje. Nemokumo administracija, gavusi teismo nutartį dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo ir prašymą rekomenduoti kandidatą į bankroto administratorius, įtraukia įmonę į tos dienos administravimui laisvų subjektų sąrašą. Darbo dienos pabaigoje kiekvienai tokiai įmonei priskiriamas konkretus bankroto administratorius, vadovaujantis principais, kad, *pirma*, administratorius atrenkamas iš įmonei iškėlusio bankrotą apygardos teismo veiklos teritorijoje bankroto administravimo paslaugas teikiančių bankroto administratorių sąrašo, *antra*, bankroto administratorius atrenkamas eiliškumo tvarka – pirmajam bankroto administratorių sąrašė tą dieną esančiam kandidatui priskiriama administruoti pirmąją tos dienos administravimui laisvų subjektų sąrašė esančią įmonę ir t.t. Apie atrinkimą pranešama atrinktam bankroto administratoriui, kuris tada turi išreikšti sutikimą arba atsisakymą įmonę administruoti. Atsisakymo atveju, skiriamas kitas atitinkamo sąrašo eilėje esantis bankroto administratorius, o atsisakiusiajam taikomos neigiamos poveikio priemonės – jis patenka į sąrašo pabaigą, kas lemia, kad tokiam bankroto administratoriui tenka ilgiau laukti naujo pasiūlymo administruoti. Bankroto administratoriui sutikus administruoti atsitiktine tvarka atrinktą įmonę, Nemokumo administracija rekomenduoja tokio bankroto administratoriaus kandidatūrą teismui įmonės bankroto byloje, kas tampa pagrindu teismui tokį kandidatą

²¹ Insol Europe interneto tinklalapis [interaktyvus]. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner in Europe: Latvia < <http://www.insol-europe.org/technical-content/how-to-become-an-insolvency-practitioner-across-europe/how-to-become-an-ip-in-latvia> > [žiūrėta 2014-06-13].

paskirti įmonės bankroto administratoriumi. Paskirtas bankroto administratorius taip pat nukeliamas į atitinkamo kandidatų į bankroto administratorius sąrašo galą²².

Taigi, Latvijoje užtikrinti bankroto administratoriaus nešališkumą per jo skyrimo tvarką siekiama, remiantis atsitiktinumo principu, kai nei bankroto procesą turintiems teisę inicijuoti subjektams, nei Nemokumo administracijai, nei bankroto bylą nagrinėjančiam teismui nėra suteikiama teisė savo nuožiūra atrinkti ir paskirti konkretų bankroto administratorių, o kandidatų į bankroto administratorius ir bankrutuojančių įmonių sąrašą tvarkanti valstybinė įmonė formaliai pagal nustatytą rotacijos tvarką priskiria nemokiai įmonei bankroto administratorių. Vertinant tokios tvarkos galimybę užtikrinti nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą, darytina išvada, kad ši galimybė tiesiogiai priklauso nuo atsitiktinumo principo bankroto administratoriaus atrankos procese įgyvendinimo realumo.

Tik pavykus veiksmingai užtikrinti visiškai atsitiktinę bankroto administratoriaus atranką, būtų sudaromos sąlygos paskirti bankroto administratorių, kuris nebūtų suinteresuotas nei įmonės, nei kreditorių atžvilgiu, nei įmonės bankroto proceso pabaiga. Ši tvarka pripažįstama pagerinusia padėtį, užtikrinant nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą, tačiau jau pasitaiko nuomonių, jog Latvijoje įtvirtinta bankroto administratoriaus tvarka, vis dėlto, įmanoma manipuluoti. Pavyzdžiui, formuojasi bankroto administratorių grupės, kurių nariai užleidžia vienas kitam vietą, atsisakydami administruoti jiems pasiūlytas įmones.²³ Be to, pats Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas suteikia teisę kreditorių susirinkimui kreiptis į teismą dėl Nemokumo administracijos rekomenduoto ir teismo paskirto bankroto administratoriaus atstatydinimo tuo atveju, jeigu 2/3 visų kreditorių, turinčių balso teisę, mano, kad bankroto administratorius savo pareigas atlieka neefektyviai. Ši kreditorių dauguma taip pat turi teisę pati išsirinkti konkrečią teismui siūlomą patvirtinti bankroto administratoriaus kandidatūrą, kas reiškia, kad įprastinė atsitiktinumo principu paremta bankroto administratoriaus skyrimo procedūra tokiu atveju netaikoma.

ESTIJOS RESPUBLIKA

Estijos Respublikoje įmonių bankroto administratoriaus veiklos principus, draudimus tam tikriems asmenims administruoti bankrutuojančią įmonę ir bankroto administratoriaus

²² Ministrų kabineto taisyklės Nr. 1001 "Tvarka, kuria vadovaujantis Bankroto administracija skiria ir rekomenduoja teismui kandidatą į bankroto proceso administratoriaus pareigas. 2010-10-26, prot. Nr. 55 34. Tekstas latvių kalba interneto tinklalapyje <<http://likumi.lv/doc.php?id=220293>> [žiūrėta 2014-07-23].

²³ Grajauskas M. Pakeitus administratoriaus skyrimo tvarką laukia naudos [interaktyvus] <<http://www.balciunasgrajauskas.lt/index.php/pageid/724/articlepage/1>> [žiūrėta 2014-07-22].

paskyrimo tvarką bei kitus su bankroto procesu susijusius klausimus reglamentuoja nuo 2004 metų įsigaliojęs Estijos Respublikos bankroto įstatymas²⁴, kurio pagrindai buvo sukurti, remiantis Skandinavijos ir Vakarų Europos patirtimi.²⁵

Kaip ir Lietuvos atveju, Estijos Respublikos bankroto įstatymas, visų pirma, įpareigoja bankroto administratorių, vykdant jam priskirtas funkcijas, siekti bankrutuojančios įmonės ir kreditorių interesų pusiausvyros bei ginti abiejų pusių interesus. Bankroto administratoriumi, kaip ir Latvijoje, gali būti skiriamas tik fizinis asmuo, tačiau jis neprivalo būti advokatu – bankroto administravimo paslaugas taip pat gali teikti auditoriai ir antstoliai bei asmenys, kuriems tokią teisę suteikė Anstolių ir Bankroto administratorių rūmų profesinė sąjunga. Bankroto administratoriumi negali būti skiriamas teismo darbuotojas, asmuo, susijęs su teisėju ar teisėjo padėjėju arba asmuo, kuris nėra nepriklausomas nuo kreditorių arba bankrutuojančios įmonės. Su bankrutuojančia įmone susijusiu asmeniu pripažįstami: valdymo organų nariai, prokurorius, buhalteris, akcininkas, turintis daugiau nei 10 procentų įmonės akcijų, juridinio asmens narys ar dalyvis, kuris solidariai atsako su bankrutuojančiu juridiniu asmeniu pagal juridinio asmens prievoles, dukterinė įmonė ir jos valdymo organų nariai bei su visais išvardintais asmenimis giminystės, svainystės, santuokos ar bendro gyvenimo ryšiais susiję asmenys ir asmenys, kurie su bankrutuojančia įmone turi bendrą finansinį suinteresuotumą, taip pat bet kurie kiti asmenys, kuriuos susijusiais su įmone pripažįsta teismas.

Taigi, Estijoje, kaip ir Lietuvoje, bankroto administratoriaus nešališkumo pamatinės prielaidos tos pačios – Estijos Respublikos bankroto įstatyme įtvirtintas nešališko ir nepriklausomo bankroto administratoriaus principas, kuris, visų pirma, įgyvendinamas įstatyme formalizuojant pavyzdinį sąrašą asmenų, kurie dėl jų ryšio su bankrutuojančia įmone pagrįstai laikytini suinteresuotais bankroto bylos baigtimi ir atitinkamai šališkais bankroto procese asmenimis, tokiu būdu apribojant šių asmenų teisę būti paskirtiems administruoti bankrutuojančią įmonę. Be to, asmuo, siekiantis būti paskirtas bankroto administratoriumi, sutikdamas teikti bankroto administravimo paslaugas įmonei, kuriai nutarta iškelti bankroto bylą, turi pateikti rašytinį patvirtinimą, kad jis yra nepriklausomas nei nuo įmonės, nei nuo jos kreditorių, todėl nėra jokio pagrindo jam taikyti minėtus apribojimus. Taigi, kaip ir kitose

²⁴ Bankruptcy act. 2003-01-22. RT I 2003, 17, 95 [interaktyvus]

<<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/RK/a/530102013015/consolide>> [žiūrėta 2014-07-22].

²⁵ Estonian Business Law: A comprehensive summary (14). Bankruptcy law. Estonian World Review, 2002-10-16 EL (Estonian Life) [interaktyvus] <<http://www.eesti.ca/estonian-business-law-a-comprehensive-summary-14/print2694>> [žiūrėta 2014-07-22].

Baltijos šalyse, Estijoje pirminė kandidato į bankroto administratorius nešališkumo kontrolė yra patikėta pačiam kandidatui, vadinasi, jos efektyvumas, vėlgi, iš esmės priklauso nuo tokio kandidato sąžiningumo ir valios. Vertinant pačių draudimų būti paskirtam įmonės bankroto administratoriumi turinį, pažymėtina, kad jie iš esmės atitinka draudimus, nustatytus kitų Baltijos šalių bankroto procesą reglamentuojančiuose įstatymuose – bankroto administratoriumi negali būti skiriamas asmuo, kuris yra susijęs su bankrutuojančia įmone, jos kreditoriumi ar bankroto bylą nagrinėjančiu teisėju, papildomai apribojant teisę būti paskirtam administruoti įmonę ir su teisėjo padėjėju susijusiam asmeniui, teismo darbuotojams, įmonės prokuratoriui ir asmenims, kurie su bankrutuojančia įmone turi bendrą finansinį suinteresuotumą.

Bankroto administratoriaus skyrimo tvarka Estijoje remiasi pagrindiniu principu, kad skiriamas įmonės bankroto administratorius turi turėti tiek teismo, tiek kreditorių pasitikėjimą.²⁶ Bankroto bylos iškėlimą gali inicijuoti pati įmonė arba jos kreditorius. Gavęs pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, teismas, savo nuožiūra bei atsižvelgdamas į Estijos Respublikos bankroto įstatyme nustatytus draudimus tam tikriems asmenims būti paskirtais bankroto administratoriais dėl galimo jų šališkumo, parenka ir paskiria laikiną bankroto administratorių iš Antstolių ir Bankroto administratorių rūmų profesinės sąjungos sudaromo Antstolių ir bankroto administratorių sąrašo. Tais atvejais, kai bankroto byla inicijuojama kreditoriaus, teismas dėl laikino bankroto administratoriaus paskyrimo sprendžia po preliminarus teismo posėdžio, į kurį kviečiami tiek kreditorius, tiek įmonės atstovas. Paskyręs laikiną bankroto administratorių, teismas taip pat nustato teismo posėdžio, kurio metu bus nagrinėjamas pareiškimas dėl bankroto iškėlimo, datą. Nusprendęs iškelti bankroto bylą, teismas kartu paskiria nuolatinį bankroto administratorių, kuriuo paprastai skiriamas iki tol buvęs laikinasis bankroto administratorius, ir nustato pirmojo visuotinio kreditorių susirinkimo datą, kurio metu kreditorių susirinkimas turi spręsti klausimą dėl teismo paskirto bankroto administratoriaus patvirtinimo. Nusprendęs nepritarti teismo paskirto bankroto administratoriaus kandidatūrai, pirmasis visuotinis kreditorių susirinkimas išrenka naują bankroto administratorių iš Antstolių ir bankroto administratorių sąrašo ir pateikia jo kandidatūrą tvirtinti bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Teismas turi teisę nuspręsti nepritarti pirmojo visuotinio kreditorių susirinkimo išrinktai bankroto administratoriaus

²⁶ Estonian Business Law: A comprehensive summary (14). Bankruptcy law. Estonian World Review, 2002-10-16 EL (Estonian Life) [interaktyvus] < <http://www.eesti.ca/estonian-business-law-a-comprehensive-summary-14/print2694> > [žiūrėta 2014-07-23].

kandidatūrai ir paskirti naują bankroto administratorių, kurio kandidatūra nebeprivalo būti derinama su visuotiniu kreditorių susirinkimu, tačiau teismas negali paskirti bankroto administratoriumi asmens, kurio kandidatūrai pirmasis visuotinis kreditorių susirinkimas nepritarė, o pagrindais atsisakyti patvirtinti pirmojo visuotinio kreditorių susirinkimo išrinktą bankroto administratorių gali būti tik bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės draudimo neturėjimas arba pagrindų taikyti draudimus, asmeniui būti paskirtam bankroto administratoriumi dėl jo galimo šališkumo, nustatymas. Pažymėtina, kad skirtingai nei Lietuvoje ir Latvijoje, Estijos Respublikos bankroto įstatymas neįtvirtina baigtinio asmenų, kuriems taikomi draudimai būti paskirtais bankroto administratoriumi dėl jų galimo šališkumo, sąrašo. Atsižvelgiant į tai, kad teismas atlieka kreditorių susirinkimo siūlomo bankroto administratoriaus kandidatūros nešališkumo kontrolę, teismui paliekama teisė savo nuožiūra pripažinti susijusiais su bankrutuojančia įmone ir kitus asmenis ir neskirti jų bankroto administratoriumi.

Vertinant šią bankroto administratoriaus skyrimo tvarką galimybės užtikrinti nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą atžvilgiu, darytina išvada, kad įtvirtinta tvarka yra gan pažangi – bankroto administratoriaus skyrime aktyviai dalyvauja tiek teismas, tiek kreditoriai. Teismas atlieka kreditorių susirinkimo išrinkto bankroto administratoriaus kandidatūros nešališkumo kontrolę, o kreditorių susirinkimas gali atsisakyti tvirtinti teismo paskirtą kandidatą, jeigu kiltų abejonės dėl jo sąsajų su bankroto byla nagrinėjančiu teismu, kitais kreditoriais ar įmone. Taigi, atsitiktinumo arba kompiuterinės atrankos principais pagrįsta tvarka, kuria remiantis nešališkumą siekiama užtikrinti, apribojant galimybes tiek teismui, tiek bankroto proceso dalyviams daryti įtaką parenkant ir skiriant bankroto administratorių, pakeičiama bankroto administratoriaus skyrimo mechanizmu, kuriame šie subjektai atlieka vienas kito kontrolę. Be to, nesuteikiant bankroto byla inicijuojančiam subjektui teisės siūlyti savo bankroto administratoriaus kandidatūrą, kaip numatyta Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme, ši tvarka nesudaro galimybės kilti ginčams dėl paskirto bankroto administratoriaus šališkumo, motyvuojant, kad bankroto administratorius galimai bus labiau suinteresuotas ginti jį pasiūliusio asmens, nei kitų bankroto proceso dalyvių interesus. Kita vertus, pažymėtina, kad Estijos Respublikos bankroto įstatyme įtvirtinta bankroto administratoriaus skyrimo tvarka beveik nesuteikia galimybių dalyvauti bankroto administratoriaus skyrimo procese pačiai bankrutuojančiai įmonei, kuriai suteikiama tik teisė skųsti naują bankroto administratoriaus kandidatūrą, kurią paskyrė teismas pirmajam

visuotiniam kreditorių susirinkimui nepritarus pirminei teismo parinktai bankroto administratoriaus kandidatūrai.

IŠVADOS

Kadangi Europos Sąjungos lygmeniu bankrutuojančios įmonės bankroto administratoriaus skyrimas nėra reglamentuojamas, Lietuva, Latvija ir Estija, kaip valstybės narės, buvo laisvos pasirinkti ar susikurti joms priimtinus bankroto administratoriaus skyrimo teisinio reguliavimo modelius ir nors kiekvienoje iš Baltijos šalių bankroto procesą reglamentuojantys teisės aktai įtvirtina skirtingą ir specifinį bankroto administratoriaus skyrimo institutą, tačiau tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje, tiek Estijoje nešališko bankroto administratoriaus paskyrimą siekiama užtikrinti per tas pačias teisinio reguliavimo sritis: bankroto administratoriaus veiklos principus, draudimus tam tikriems asmenims dėl jų suinteresuotumo administruoti bankrutuojančią įmonę ir bankroto administratoriaus skyrimo tvarką.

Pirminės bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo kontrolės turinys – bankroto procesą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtinti draudimai tam tikriems asmenims administruoti įmonę ir įgyvendinimo būdas iš esmės sutampa visose Baltijose šalyse. Tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje, tiek Estijoje, siekiant nešališko bankroto administratoriaus, administruoti bankrutuojančią įmonę draudžiama asmenims, susijusiems su įmone, jos kreditoriais, bankroto bylą nagrinėjančiu teismu, papildomai kiekvienoje valstybėje pagal praktikoje išskylančias nešališkumo problemas draudimų sąrašą papildant atskiomis asmenų kategorijomis, kas sudaro teisinį pagrindą išvengti bankroto bylos pabaiga suinteresuoto asmens paskyrimo administruoti bankrutuojančią įmonę, tačiau pirminės nešališkumo kontrolės užtikrinimas paliekamas paties kandidato į bankroto administratorius rankose, jam raštu patvirtinant draudimų taikymo pagrindų nebuvimą jo atžvilgiu, kas verčia abejoti tokios pirminės nešališkumo kontrolės praktiniu efektyvumu.

Antrinė bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimo kontrolė yra skirtinga kiekvienoje iš Baltijos šalių: paremta teismo vykdoma siūlomos bankroto administratoriaus kandidatūros kontrole, kompiuterine bankroto administratoriaus atrankos programa, atsitiktine bankroto administratoriaus atranka ar teismo ir kreditorių aktyviu dalyvavimu ir vienas kito kontrole, parenkant ir skiriant nešališką bankroto administratorių. Vertinant šias skirtingas bankroto administratoriaus skyrimo tvarkas galimybės užtikrinti nešališko bankroto

administratoriaus paskyrimą atžvilgiu pažymėtina, kad kiekviena jų turi savų pranašumų ir trūkumų, tačiau prie nešališko bankroto administratoriaus skyrimo prisideda tokie šių tvarkų elementai kaip bankroto procesą turinčių teisę inicijuoti subjektų teisės teikti jiems palankią bankroto administratoriaus kandidatūrą apribojimas, kreditorių pasitikėjimo paskirtu bankroto administratoriumi skatinimas bei visų kreditorių ir teismo vykdomos bankroto administratoriaus nešališkumo kontrolės derinimas.

LITERATŪRA

1. 2000-05-29 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 “Dėl bankroto bylų”. Specialusis leidimas. 2004-12-30, Nr. 1.
2. 2008-10-22 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB “Dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam”. Official Journal L, 2008-10-28, Nr. 283.
3. 2012-05-07 Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31 ir 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus] http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423824&p_tr2=2 [žiūr. 2014-07-13].
4. 2012-07-18 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 909 “Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo teismui taisyklių patvirtinimo”. Valstybės žinios. 2012-07-04. Nr. 88-4602.
5. Bankruptcy act. 2003-01-22. RT I 2003, 17, 95 [interaktyvus] <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/RK/a/530102013015/consolide>> [žiūrėta 2014-07-22].
6. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodeksas. Valstybės žinios, 2010-12-07, Nr. 143-7340.
7. Estonian Business Law: A comprehensive summary (14). Bankruptcy law. Estonian World Review, 2002-10-16 EL (Estonian Life) [interaktyvus] <<http://www.eesti.ca/estonian-business-law-a-comprehensive-summary-14/print2694>> [žiūrėta 2014-07-22].
8. Grajauskas M. Pakeitus administratoriaus skyrimo tvarką laukia naudos [interaktyvus] <<http://www.balciunasgrajauskas.lt/index.php/pageid/724/articlepage/1>> [žiūrėta 2014-07-22].
9. Insol Europe interneto tinklalapis [interaktyvus]. All you need to know about becoming an Insolvency Practitioner in Europe: Latvia <<http://www.insol-europe.org/technical-content/how-to-become-an-insolvency-practitioner-across-europe/how-to-become-an-ip-in-latvia>> [žiūrėta 2014-06-13].
10. Insolvency law, 2010-07-26. Nemokumo administracijos tinklalapis [interaktyvus] <<http://www.mna.gov.lv/lv>> [žiūrėta 2014-07-22].
11. Kalvienė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius, Justitia, 2009.
12. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.
13. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2013-04-06. Nr. 36-1725.
14. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13(1), 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios. 2013-05-07. Nr. 46-2244.
15. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos interneto puslapis <<http://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analize>> [žiūr. 2014-07-02].

16. Ministrų kabineto taisyklės Nr. 1001 “Tvarka, kuria vadovaujantis Bankroto administracija skiria ir rekomenduoja teismui kandidatą į bankroto proceso administratoriaus pareigas. 2010-10-26, prot. Nr. 55 34. Tekstas latvių kalba interneto tinklalapyje <<http://likumi.lv/doc.php?id=220293>> [žiūrėta 2014-07-23].
17. Pagrindinio komiteto išvada Įmonių bankroto įstatymo 4, 10, 11, 11(4), 11(5), 11(6), 11(7), 13, 13(1), 21, 22, 23, 26, 29, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui [interaktyvus] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=444673> [žiūrėta 2014-08-01].
18. Spaičienė J. Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.). Jurisprudencija, 2007, Nr. 4 (94); p. 61-66.
19. Už bankrotą bus atsakingas kompiuteris. Ius positivum interneto tiklalapis [interaktyvus] <<http://www.iuspositivum.lt/uz-bankrota-bus-atsakingas-kompiuteris>> [žiūrėta 2014-11-03].

SECURING BANKRUPTCY ADMINISTRATOR IMPARTIALITY: APPOINTMENT PROCEDURE IN THE BALTIC STATES

Linas Meškys*

Mykolas Romeris university

Ugnė Matekonytė**

Law Firm “Kaušinis, Meškys, Matekonytė”

Summary

The article presents the analysis of the possibilities to secure the impartial bankruptcy administrator in the bankruptcy proceedings of a debtor who is a legal person through bankruptcy administrator appointment procedure in Lithuania, Latvia and Estonia. Although national bankruptcy laws, regulating bankruptcy administrator appointment procedure, are somewhat unique in each of the Baltic States, it can still be noted that appointment of the impartial bankruptcy administrator is pursued in three distinct regulatory areas: the principles of bankruptcy administrator practice, restrictions to be appointed as bankruptcy administrator regarding certain relations which may contest the impartiality matter and the bankruptcy administrator appointment procedure. Therefore, this article covers the analysis of methods by which impartial bankruptcy administrator selection and appointment is sought after in each of the regulatory areas indicated above and evaluation of such methods and their limitations. Last but not least, the distinct bankruptcy administrator appointment proceedings in each of the Baltic States provides the significant ground for comparison and conclusions of possibilities in securing impartial bankruptcy administrator through the appointment procedure in Lithuania, Latvia and Estonia.

Keywords: bankruptcy administrator, impartial bankruptcy administrator, bankruptcy administrator appointment procedure.

Linas Meškys*, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorius. Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: bankroto teisė, aplinkosaugos teisė, administracinė teisė.

Linas Meškys*, Mykolas Romeris University, Faculty of Public security, Department of Law, lecturer. Vytautas Magnus University, associate professor. Research interests: bankruptcy law, environmental law, administrative law.

Ugnė Matekonytė**, teisės magistrė. Advokatė, Advokatų profesinė bendrija “Kaušinis, Meškys, Matekonytė”. Mokslinių tyrimų kryptys: bankroto teisė, civilinė teisė.

Ugnė Matekonytė**, Mater of Laws. Advocate, Law Firm “Kaušinis, Meškys, Matekonytė”. Research interests: bankruptcy law, civil law.